

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВВНЗ

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND METHODS OF PREPARATION OF FUTURE MILITARY INTELLIGENCE OFFICERS IN THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF VVZ

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх офіцерів, формування фахової компетентності українського офіцера військової розвідки, розвитку військово-професійних характеристик офіцерських кадрів, надбання високопрофесійної майстерності розвідників, всебічного виховання патріотичних якостей курсантів, приведення моральної та психологічної готовності ефективного захисту держави. З'ясовано, що сучасна система військової освіти зорієнтована на підготовку нової генерації офіцерів, приведення концептуальних підходів розвитку цілісної професійної підготовки майбутніх військових фахівців, удосконалення моделі й розроблення організаційно-педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки. Висвітлено обґрунтування дослідження формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової, що вимагає удосконалення та опрацювання методичних підходів щодо упровадження інноваційних технологій і методів підготовки майбутніх фахівців в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ. Зазначена необхідність урахування концептуальних підходів і принципів професійної підготовки майбутніх офіцерів, які обумовлені існуючою потребою захисту інтересів нації, національної безпеки, пріоритетних завдань Збройних Сил України, розроблення оптимального співвідношення та належних умов усіх взаємозалежних складових процесу підготовки майбутніх військових фахівців з наближенням її до реальних умов мирного і воєнного часу. З'ясовано, що широко вживаними механізмами відтворення оптимального співвідношення всіх складових процесу підготовки майбутніх військових фахівців є урахування ідеології стандартів вищої військової освіти відповідно до державного замовлення, удосконалення освітнього процесу та організації навчально-пізнавальної діяльності в структурі підготовки майбутніх офіцерів, розроблення методичних матеріалів професійного спрямованих на формування фахової компетентності, удосконалення методики проведення навчальних занять, упровадження інноваційних технологій і методик навчання з підсиленням практичної готовності на фахову діяльність, практична спрямованість вивчення фахових дисциплін, формування потреби опанування професійних вмінь і навичок військової розвідки, урахування технологічності та інноваційності складових існуючої потреби військової підготовки з наближенням до реальних вимог і проблем національної безпеки.

Ключові слова: вищий військовий навчальний заклад, освітній процес, інформаційно-освітнє середовище, фахова компетентність, інноваційні технології, методи

підготовки, майбутні офіцери військової розвідки.

The article is devoted to the problem of professional training of future officers, the formation of the professional competence of Ukrainian military intelligence officers, the development of military-professional characteristics of officer personnel, the acquisition of highly professional intelligence skills, the comprehensive education of cadets' patriotic qualities, and the moral and psychological readiness of effective defense of the state. It was found that the modern system of military education is focused on training a new generation of officers, bringing conceptual approaches to the development of holistic professional training of future military specialists, improving the model and developing organizational and pedagogical conditions for the formation of professional competence of future military intelligence officers. The justification of the study of the formation of professional competence of future military officers is highlighted, which requires improvement and elaboration of methodological approaches to the introduction of innovative technologies and methods of training future specialists in the conditions of the information and educational environment of higher educational institutions. The need to take into account the conceptual approaches and principles of professional training of future officers, which are determined by the existing need to protect the interests of the nation, national security, priority tasks of the Armed Forces of Ukraine, the development of the optimal ratio and proper conditions of all interdependent components of the training process of future military specialists, bringing it closer to the real conditions of peace and wartime. It was found that the widely used mechanisms for reproducing the optimal ratio of all components of the process of training future military specialists are taking into account the ideology of the standards of higher military education in accordance with the state order, improving the educational process and organizing educational and cognitive activities in the structure of training future officers, developing methodical materials for professional directed on the formation of professional competence, improvement of training methods, introduction of innovative technologies and training methods with strengthening of practical readiness for professional activities, practical orientation of the study of professional disciplines, formation of the need to master professional skills and military intelligence skills, taking into account the technological and innovative components of the existing need for military training approaching the real requirements and problems of national security.

Key words: higher military educational institution, educational process, information and educational environment, professional competence, innovative technologies, training methods, future military intelligence officers.

УДК 355.237(043.3)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.16>

Шумков І.О.,
аспірант кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Нинішня стратегія освітньої політики ВВНЗ здійснюється з урахуванням Закону України «Про освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.), Національної доктрини розвитку освіти (2002 р.), Закону України «Про Збройні Сили України» (1991 р.) й зорієнтована на підготовку майбутніх фахівців військової розвідки відповідно до сучасних вимог національної безпеки й оборони України, розвитку високих моральних якостей захисника Вітчизни, формування у майбутніх офіцерів високих фахових компетентностей для надійного захисту інтересів держави. Наскрізним завданням Концепції військової освіти в Україні (1997 р.) є розвиток системи військової освіти, збереження досягнень вищої військової школи України, забезпечення якісної підготовки курсантів, формування професійної готовності військових фахівців за відповідними спеціальностями, надбання та збагачення професіоналізму майбутніх офіцерів до професійної діяльності, зміцнення дієвої системи підвищення рівня професійної кваліфікації, створення умов самоосвіти та саморозвитку [5; 6; 7; 10; 11].

Професійна підготовка майбутніх офіцерів з урахуванням сучасних вимог формування фахової компетентності українського офіцера військової розвідки, розвитку військово-професійних характеристик офіцерських кадрів, надбання високопрофесійної майстерності розвідників, всебічного виховання патріотичних якостей курсантів, приведення моральної та психологічної готовності ефективного захисту держави, підвищення глибокої мотивації майстерно виконувати професійну діяльність на високому рівні та оволодіння методологією обумовлюють модернізацію ВВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями висвітлено теоретичні та методологічні основи підготовки майбутніх офіцерів у вищому військовому навчальному закладі в роботах: П. Вишневського, О. Михайлинин, М. Нецадима, Е. Сарафанюка, Ю. Сердюка, В. Ягупова та ін.; здійснено обґрунтування підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах: О. Діденко, В. Полюк, В. Телелим, С. Сінкевич та ін.; проведено аналіз у військовій педагогіці підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності: В. Георгієв, І. Грязнов, М. Демент, О. Євсюков, Д. Іщенко, А. Лігоцький Ю. Лісниченко, О. Маслій, В. Маслов, Р. Серветник, С. Сінкевич, О. Торічний, П. Удовенко, В. Уліч, О. Чернявський, І. Чистовська та ін.; розкрито розвиток педагогічної майстерності викладачів вищих військових навчальних закладів: М. Короткіх; розроблено проблеми підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів через інформатизацію освітнього процесу: Я. Король, В. Стасюк; спрямовано наукові розвідки на вивчення проблеми професійної підготовки

майбутніх фахівців військової розвідки: О. Барбанщикова, І. Біочинський, М. Герасимов, М. Дьяченко, М. Заплавський, В. Пономаренко, Є. Сарафанюк, Н. Феденко, Г. Шпак та ін; обґрунтовано формування фахової компетентності майбутніх офіцерів в процесі професійної підготовки: О. Войтех, К. Войтех, О. Євсюков, О. Маслій, О. Рибчук та ін. Однак вивчення проблеми цілеспрямованого формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки, розкриття інноваційних технологій і методів підготовки майбутніх фахівців військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ потребують вивчення та розробленості дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Професійна підготовка майбутніх офіцерів військової розвідки повинна передбачати цілеспрямованість і результативність освітньої діяльності ВВНЗ. Інтеграція військової науки й освіти, навчально-виховні та організовані заходи формування фахової компетентності, набуття професійно практичних навичок і вмій, надбання військово-професійних характеристик, що відповідають освітньо-професійній програмі вимагає взаємозумовлення й упровадження філософських, наукових і методологічних концепцій підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки. Дослідження формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової вимагає опрацювання методичних підходів щодо упровадження інноваційних технологій і методів підготовки майбутніх фахівців в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ.

Мета статті полягає у полягає в обґрунтуванні інноваційних технологій і методів підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система військової освіти зорієнтована на підготовку нової генерації офіцерів, приведення концептуальних підходів розвитку цілісної професійної підготовки майбутніх військових фахівців, удосконалення моделі й розроблення організаційно-педагогічних умов формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки. У цьому контексті актуальною є проблема переходу із знаннєцентричної на компетентнісну освітню парадигму з науково-методичним забезпеченням на розвивальній основі військово-педагогічного процесу, упровадження концептуальних підходів з урахуванням військово-політичних викликів і соціально-економічних чинників, інноваційних технологій й методів професійної підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки з посиленням технологічності, інтерактивності, креативності освітнього процесу ВВНЗ.

При цьому важливо відзначити в парадигмі досліджень О. Євсюкова, О. Кравченка, О. Маслія,

О. Михайлинин, В. Телелим, В. Ягупова, що фахова підготовка у ВВНЗ, з позицій сучасної військово-педагогічної науки, узасаднює (цілеспрямовану, динамічну, структуровану, цілісно-компетентнісну, організовану) взаємодію всіх суб'єктів навчання, ураховуючи оптимальне співвідношення всіх компонентів процесу підготовки військових фахівців, спрямовуючи цілі, мету й завдання освіти на досягнення комплексного наукового пошуку в напрямі створення фундаменту освіти на основі органічно-збалансованої єдності складових освіти, удосконалення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення освіти, формування наукового світогляду й інноваційного мислення на професійне зростання, підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки до професійної діяльності згідно вимог і потреб суспільства, опанування фахової компетентності та майстерності військової розвідки в сучасних умовах збройних конфліктів оперативної та стратегічної розвідки, підвищення практичної підготовленості до фахової військової діяльності з врахуванням динамічних умов ведення гібридної війни й терористичних атак, розвитку й особистісної значущості майбутніх офіцерів військової розвідки.

За результатами аналізу військово-педагогічної та психологічної літератури [2; 5; 7; 8; 12], чинного законодавства, науково-методичної літератури з проблеми дослідження [1; 3; 4; 9] формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки зумовлює необхідність удосконалення військово-педагогічного процесу ВВНЗ на засадах системного, цілісного, діяльнісного, інтегративного, особистісного, рефлексивного, компетентнісного, акмеологічного, синергетичного підходах. Необхідність урахування концептуальних підходів і принципів професійної підготовки майбутніх офіцерів, які обумовлені існуючою потребою захисту інтересів нації, національної безпеки, пріоритетних завдань Збройних Сил України, розроблення оптимального співвідношення та належних умов всіх взаємозалежних складових процесу підготовки майбутніх військових фахівців з наближенням її до реальних умов мирного і воєнного часу. Усе це вимагає неперервної модернізації системи підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки, зміцнення її цілісності системи професійної підготовки, посилення теоретико-методологічних засад (педагогічних підходів (системний, цілісний, діяльнісний, інтегративний, особистісний, рефлексивний, компетентнісний, акмеологічний, синергетичний), дидактичних принципів (науковість, гуманізм, цілеспрямованість, системність, змістовність, прогностичність, технологічність, динамічність, цілісність, ефективність, послідовність, наступність), функцій (освітня, мотиваційна, когнітивна, розвивальна, виховна; емоційно-вольова, комунікативна, конструктивна, практична, адаптивна,

креативна) методик, педагогічних явищ і процесів, дидактичних інструментів, спрямування інноваційних технологій і методів, оновлення потенціалу засобів і форм організації освітнього процесу, посилення наукової та інноваційної діяльності, удосконалення теорії та методики військового навчання й розвідки), урахування організації системи навчальної й виховної діяльності навчального закладу, активізація інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ, коригування матеріально-технічного та розширення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

Опираючись на сказане вище, було окреслено потребу потенціалу інноваційних технологій підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ на посилення: професійної підготовки майбутніх офіцерів розвідки на формування фахової компетентності; усвідомлення доцільності професійного розвитку, фахового зростання, розвитку особистісно-професійного досвіду; практичної складової підготовки у процесі вивчення фахових дисциплін, розвитку пізнавальної активності, інтелектуальних й практичних здібностей; системності освітніх заходів на формування високої готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності; розвиток індивідуально-особистісних, психологічно-моральних, емоційно-вольових, професійно зумовлених якостей військової розвідки; набуття вміння приймати рішення та виконувати завдання з шляхами їх вирішення; модернізацію освітнього процесу на приведення готовності ефективного виконання складних комплексних дій військової розвідки; організацію самостійно-індивідуальної та науково-дослідницької діяльності майбутніх офіцерів. Водночас формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ зумовлюється активним використанням як традиційних, так і інноваційних методів орієнтованих на навчання, розвиток, формування загальних, військово-професійних компетентностей (дискусії, тренінг, метод проєктів, робота у групах, інсценування, інтенсивне навчання, аналітичні-обговорення, моделювання ситуацій, кейс-завдання, рольові ігри, технології співпраці, мозковий штурм тощо). Вибір методів навчання залежить від умов проєктування близьких ситуацій до професійної діяльності, особливостей спектру знань, рефлексії набутих метапредметних знань, вироблення компетентностей моделювання та конструювання професійних ситуацій «особливостей змісту освітнього матеріалу; мети та змісту навчання; наявності кретидів вивчення теми, розділу; рівня підготовки майбутніх фахівців тощо» [4].

Широко вживаними механізмами відтворення оптимального співвідношення всіх складових процесу підготовки майбутніх військових фахівців

є урахування ідеології стандартів вищої військової освіти відповідно до державного замовлення, «спрямованість змісту навчання на забезпечення цілісності сприйняття наукової картини світу, забезпечення системності знань майбутніх офіцерів, озброєння їх методологією пізнання теорій, законів, наукових фактів» [6, с. 37], «забезпечення управлінської системи та всієї спеціально-професійної підготовки військових фахівців» [9, с. 31], удосконалення освітнього процесу та організації навчально-пізнавальної діяльності в структурі підготовки майбутніх офіцерів, розроблення методичних матеріалів професійного спрямованих на формування фахової компетентності, удосконалення методики проведення навчальних занять, упровадження інноваційних технологій і методик навчання з підсиленням практичної готовності на фахову діяльність, практичної спрямованості вивчення фахових дисциплін, формування потреби опанування професійних вмінь і навичок військової розвідки, урахування технологічності та інноваційності складової військової підготовки з наближенням її до реальних вимог і проблем національної безпеки.

Висновки. Упровадження інноваційних технологій і методів підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки орієнтоване на формування фахової компетентності, удосконалення практичної підготовленості до військово-професійної діяльності, надбання високопрофесійної майстерності, нагромадження практичного досвіду розвідувальної й інноваційної діяльності в умовах збройних конфліктів оперативної та стратегічної розвідки, ведення гібридної війни й терористичних атак. Подальше дослідження та вивчення слід зосередити на структурно-функціональній моделі формування фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Військова розвідка : навчальний посібник / упор. : Д. В. Зайцев, А. П. Наконечний, С. О. Пахареv, І. О. Луценко ; за ред. В. Б. Добровольського. Київ : Вид. «КНТ», 2022. 332 с.
2. Євсюков О. Ф. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у

навчальному процесі вищого військового навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2006. 172 с.

3. Євсюков О. Ф. Професійна компетентність майбутніх офіцерів як підґрунтя професіоналізму. *Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практич. конф. Переяслав-Хмельницький: ІПАГНУ, 2006. С. 41–42.

4. Замотаєва Н. В. Військова педагогіка: історія, теорія, практика : навч. посіб. Київ : Альфа Реклама, 2021. 364 с.

5. Концепція військової освіти в Україні. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%d0%bf>. (дата звернення: 05.01.2024).

6. Король Я. І. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2019. 207 с.

7. Лісниченко Ю. М. Підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2014. 196 с.

8. Михайлинин О. О. Вищий військовий навчальний заклад як педагогічна система підготовки фахівців європейського рівня. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. Сер. : Психолого-педагогічні й філологічні науки. (Хмельницький, 20 лист. 2009 р.). Хмельницький : НАПСУ, 2009. С. 155–156.

9. Нецадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 57 с.

10. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування поняття «компетентність» і «компетенція» щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. *Нові технології навчання : науково-методичний збірник*. 2011. Вип. 69, т. 1. С. 23–29.

11. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т. 71. С. 3–8.

12. Kravchenko O. I. Pedagogical principles in the structure of information and communication culture formation of future officers. Education, Law, Business : International Scientific Conference (Spain, Madrid, 2019). Madrid : Cartero Publishing House, 2019. С. 158–161.